

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Primvs. Vtrum sit Trinitas in diuinis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

Persona diffinitur per indiuiduum seu incommunicabile: sed hæc duo non significant conceptum quidditatum rerum sed denominatiuum; ergo persona significat rationem denominatiuum comparatione Petri & Ioannis, quamuis sit essentialis huic & illi personæ, ut nomine personæ significantur. ergo non potest à Patre, & Filio, & Spiritu S. abstrahi conceptus communis quidditatiuè: bene tamen commune quasi proprium earum; proprium autem denominatiuè prædicatur. Minor probatur; quia indiuiduum est veluti passio propria cuiusque rei in ratione entis, sicut bonum; passio autem non prædicatur in quid, sed denominatiuè. *Resp.* falsam esse minorem propositionem. Ad probationem negatur assumptum; nam indiuiduum ad naturam communiter siue absolute sumptam comparatur, ut complementum in eodem genere, non autem ut passio. Ad ens autem comparatur ut modus rei, de qua dicitur, intrinsecus: & ideo communiter sumptus de rebus singulariter existentibus prædicatur quidditatiuè.

CONTRA sextam concl. est argumentum, quod proponit & soluit Iauellus ex Ioanne Baccone, quo nihil probatur contra mentem D. Thomæ.

Ob. 1. con. *Sol. 1.* Ob. 2. *Sol. 2.*

CONTRA ultimam possunt adduci duo argumenta ex Caiet. loco superius allegato in prædicamento substantiæ, ubi sic argumentatur. Omne diffinibile, vel certitudinaliter scibile est vniuersale: sed persona est diffinibilis, seu scibilis. ergo. Minor probatur: quoniam de singularibus non est scientia. Secundo. Id cuius diffinitio prædicatur de pluribus vniuersale, est vniuersale: sed diffinitio tota personæ prædicatur de pluribus vniuersale; ergo persona est vniuersalis. *Resp.* falsam esse minorem primi argumenti; non enim persona diuina est diffinibilis. Secundo dico maiorem non esse veram nisi in rebus creatis, ubi id, quod est scibile, distinguitur secundum diuersa esse in singularibus. Ad secundum dico falsam esse maiorem, quando id, quod de pluribus prædicatur, non est in eis secundum aliud & aliud esse.

QVAESTIO XXXI.

De his quæ ad unitatem, vel pluralitatem pertinent in diuinis in quatuor articulos diuisa.

POST hæc considerandum est de his, quæ ad unitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis.

Et circa hæc quaruntur quatuor.

Primo, De ipso nomine trinitatis.

Secundo, Virum possit dici, filius est alius à patre.

Tertio, Virum dictio exclusiua, quæ videtur aliam rem excludere, possit adiungi nomini essentiali in diuinis.

Quarto, virum possit adiungi termino personali.

Ratio ordinis articulorum huius quaestionis.

TOTA hæc quaestio, in qua S. Th. agit de his, quæ ad unitatem vel pluralitatem pertinent in diuinis, est de modo loquendi per terminos & propositiones, quatuor habens articulos optimo ordine dispositos; Nam incipiens quasi à communioribus agit de modo loquendi primo quo ad hoc nomen Trinitas: an scilicet conuenienter dicatur in diuinis. Secundo quoad nomina significantia distinctionem vnius personæ ab alia. Tertio quo ad dictionem vel dictiones exclusiuas adiunctas terminis essentialibus, quibus dictionibus exclusiuis significatur quædam compara-

Articulus Primus. 119
tio essentialis ad attributa essentialia, vel etiam ad personas siue proprietates personales. Quarto, & vltimò agit de modo loquendi quo ad dictionem exclusiuam adiunctam termino personali, quæ significatur quædam comparatio personæ ad prædicata essentialia vel notionalia. Vnde etiam in nobis primò gignitur per fidem notitia Trinitatis personarum: Secundo vnam personam alteri comparamus: Tertio essentialiam, in qua vniuntur personæ, consideramus in ordine ad attributa & personalia: Demum personas, tum per ordinem ad essentialia, tum per ordinem ad personalia siue notionalia contemplamur.

B

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum sit Trinitas in diuinis?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod non sit Trinitas in diuinis. Omne enim nomen in diuinis vel significat substantiam vel relationem. Sed hoc nomen, trinitas, non significat substantiam, prædicaretur enim de singulis personis: neque significat relationem, quia non dicitur secundum nomen ad aliud. Ergo nomine trinitatis non est vtendum in diuinis.

2. Præterea. Hoc nomen, trinitas, videtur esse nomen collectivum, cum significet multitudinem. Tale autem nomen non conuenit in diuinis, cum vnitatis importat a per nomen collectivum sit minima vnitatis. In diuinis autem est maxima vnitatis. Ergo hoc nomen trinitas, non conuenit in diuinis.

3. Præterea. Omne trinum est triplex: sed in Deo non est triplicitas, cum triplicitas sit species inaequalitatis. Ergo nec trinitas.

4. Præterea. Quicquid est in Deo, est in vnitatis essentie diuina, quia Deus est sua essentia. Si igitur trinitas est in Deo, erit in vnitatis essentie diuina. & sic in Deo erunt tres essentialia vnitates, quod est hereticum.

5. Præterea. In omnibus quæ dicuntur de Deo, coneretur prædicatur de abstracto. Deitas enim est Deus, & paternitas est pater. Sed trinitas non potest dici trinitas, quia sic essent nouem res in diuinis, quod est erroneum. Ergo nomine trinitatis non est vtendum in diuinis.

Sed contra est, quod Athanasius dicit, quod Vnitatis in trinitate, & trinitas in vnitatis veneranda sit.

Respondetur. Dicendum, quod nomen Trinitatis in diuinis significat determinatum numerum personarum. Sicut igitur ponitur pluralitas personarum in diuinis, ita vtendum est nomine trinitatis, quia hoc idem, quod significat pluralitatem indeterminatam, significat hoc nomen trinitas determinatam.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc nomen trinitas, secundum etymologiam vocabuli, videtur significare vnam essentialiam trium personarum, secundum quod dicitur trinitas quasi trium vnitatis. Sed secundum proprietatem vocabuli, significat magis numerum personarum vnius essentialia; & propter hoc non possumus dicere, quod pater sit trinitas, quia non est tres personæ. Non autem significat ipsas relationes personarum, sed magis numerum personarum adinuicem relatarum: & inde est, quod secundum nomen, ad aliud non refertur.

Ad secundum dicendum, quod nomen collectivum duo importat, scilicet pluralitatem suppositorum, & unitatem quandam, scilicet ordinis alicuius. Populus enim est multitudo hominum sub aliquo ordine comprehensorum. Quantum ergo ad primum, hoc nomen, trinitas, conuenit cum nominibus collectivis: sed quantum ad secundum differt, quia in diuina trinitate, non so-

In suo Symbolo fidei.

D. 358.

luz.

dim est vnitas ordinis, sed cum hoc est etiam vnitas essentia.

Ad tertium dicendum, quod trinitas absolute dicitur. Significat enim numerum ternarium personarum. Sed triplicitas significat proportionem inaequalitatis: est enim species proportionis inaequalis, sicut patet per Boet. in arithmetica. Et ideo non est in Deo triplicitas: sed trinitas.

Ad quartum dicendum, quod in trinitate diuina intelligitur & numerus, & persona numerata. Cum ergo dicimus trinitatem in vnitate, non ponimus numerum in vnitate essentia, quasi sit ter vna, sed personas numeratas ponimus in vnitate naturae, sicut supposita alicuius naturae dicuntur esse in natura illa. E conuerso autem dicimus vnitatem in trinitate, sicut natura dicitur esse in suis suppositis.

Ad quintum dicendum, quod cum dicimus, trinitas est trina ratione numeri importati, significatur multiplicatio eiusdem numeri in seipsum, cum hoc, quod dico trinum, importet distinctionem in suppositis illius, de quo dicitur. Et ideo non potest dici, quod trinitas sit trina, quia sequeretur si trinitas esset trina, quod tria essent supposita trinitatis: sicut cum dicitur Deus est trinus, sequitur quod sunt tria supposita Deitatis.

Sensus quaesti.

QVAERIT hic, vtrum congrue nomen Trinitatis proprie sumptum enuncietur de diuinis.

Forma Textus.

CONCL. est. Trinitatis nomine vtendum est in diuinis. Probatur. In diuinis ponitur pluralitas personarum; ergo etiam vtendum est nomine Trinitatis. Probatur consequentia; quia quod significat pluralitas indeterminatam, significat hoc nomen Trinitas determinatam; nam importat determinatum numerum personarum scilicet numerum ternarium. Procedit haec ratio, vt notat Cai. supposita fidei veritate, quod in diuinis sint verè tres personae.

Expositio Textus.

DETERMINATIO huius art. militat contra haereticos Trinitarios negantes in Deo trinitatem personarum, & aduersus Calvinistas non recipientes nomen trinitatis.

An trinitas sit nomen essentiale.

S. D. in 1. dist. 24. qu. 2. art. 2. quaerit: vtrum hoc nomen Trinitas sit essentiale? & ibidem concludit quo ad ethymologiam significari nomine Trinitatis vnitatem essentiae, & distinctionem personarum: sicut etiam hic ait in resp. ad 1. quod idem affirmat in 1. in resp. ad 2. de eodem nomine quo ad eius impositionem siue significationem; Vbi tamen hanc statuit differentiam: quod hoc nomen Trinitas, quo ad eius ethymologiam, significat vnitatem essentiae in recto, numerum autem personarum in obliquo: dicitur enim Trinitas quasi trium vnitas. Quo ad veram autem nominis significationem numerus personarum significatur in recto, vnitas autem essentiae in obliquo: Nam idem significatur cum dicitur Trinitas, ac si diceretur tres personae vnus essentia, vt Magister exponit & approbat S. D. quod etiam expresse docet hic in d. resp. ad 1. & satis aperte significat in resp. ad 2. An autem hoc nomine significentur relationes? negatiue respondet hic S. D. loquens de formali nominis significatione; nam de materiali, id est quoad ea, circa quae ponitur hic numerus in diuinis, affirmat in 1. significari relationes, quae solae numerantur in

An trinitas significet relationem.

A diuinis: atque ideo Trinitatem esse ad aliquid, non in quantum est Trinitas, sed prout est diuina Trinitas: ac proinde habere relationem implicitam: ex quo sequitur nomen Trinitatis formaliter & explicitè non dici ad aliud, sed materialiter tantum & implicitè id est ratione singularum relationum Trinitatem personarum constituentium.

CONTROVERSIA VNICA.

An in Deo sit triplicitas?

IN RESPONSIONE ad tertium negat S. D. in Deo esse triplicitatem, ob eam causam, quia si significat proportionem inaequalitatis; cum Boetius in arithmetica lib. 1. cap. 24. statuatur triplicitatem speciem inaequalitatis. Sed Vsq. dist. 131. cap. 3. rationem hanc vt inefficacem reprehendit, & aliam quam affert ex D. August. lib. 6. de Trinitate, cap. 6. 7. & 8. & lib. 15. cap. 3. nimirum, quia si Deus diceretur triplex aut multiplex ratione personarum, sequeretur maius quid esse Patrem, Filium & Spiritum sanctum simul, quam sit solus Pater. Suam autem sententiam explicat duobus dictis; Primum est: Non potest dici Deus triplex aut multiplex; quia alterum sensum est duobus reddit, aut Deum pluribus constare & ita esse compositum: aut multos esse Deos; Quasi Deus multiplicetur. Secundum est: Si voces multiplex & triplex & duplex referantur ad personas, processiones aut relationes, non video quare non possint Deo conuenire: Quare dicere licebit; In Deo esse multiplicem personam, esse triplicem personam, duplicem emanationem.

Suar. lib. 3. de Trin. c. vlt. dicit quatuor. Primum. Vox illa triplex non ita potest praedicari sub hac voce Deus, sicut praedicatur esse trinum: & ita Patres sensere. Secundum. Idem dicendum est de hac voce multiplex. Tertium. Secundum communem rationem personae vel relationis, posset haec vox triplex in diuinis vsurpari, dicendo duplicem personam procedentem, vel triplicem relationem. Quartum. Nulla persona secundum proprium & specificum nomen potest dici triplex. Suar. consentit Ripa: quamuis in primi dicti ratione non conueniat.

QVAESTIO haec cum sit de vocibus, quarum significatio & congruitas maxime pendet ex vsu, non nisi ex antiquorum Patrum doctrina potest definiri. Illi namque in exprimendis sacrosanctae Trinitatis mysterijs ea studuerunt adhibere vocabula, quae tantae rei veritatem propriè magis significare, & haereticorum errores excludere videbantur. In primis Augustinus in 6. de Trinitate, cap. 6. ex accidentibus, vel etiam partium diuersitate quae in rebus creatis, ac praesertim corporeis inuenitur, deducit in eis multipliciter oppositam simplicitati, & ex eadem diuersitate à Deo negata, Deum negat esse multiplicem, etsi Deum dici multipliciter affirmet magnum, bonum, sapientem, verum &c. In 7. verò capite, & de hoc nomine triplex sic loquitur: Nec quoniam Trinitas est, ideo triplex putandus est; alioquin minor erit Pater solus, aut Filius solus, quam simul Pater, & Filius, & in octauo capite sic ait: In ipso igitur Deo, cum adheret aequalis Patri Filius, aut Spiritus sanctus, Patri, & Filio aequalis, non sit maior Deus, quam singulorum; quia non est quo crescat illi perfectio. Perfectus autem siue Pater, siue Filius, siue Spiritus sanctus, & ideo trinitas potius, quam triplex. & libro

Sensentia Boetianum.

Resolutio Rationem Vsq. cur Deus non dicitur multiplex aut triplex, eandem esse cum rationibus Aug. & D. Tho.

libro 15. capit. tertio etiam (inquit) in hoc libro apparuit trinitatis equalitas. & non Deus triplex, sed trinitas: nec quasi aliquid duplum esse Patrem, & Filium, ad simplicem Spiritum S. ubi nec tria plus aliquid sunt, quam unum horum; Ex quibus Aug. verbis manifeste patet sancti nostri Doc. sententiam cum eiusdem S. Patris sententia convenire. Unde etiam constat eandem esse omnino rationem, quam hic ex Arithmetica Boetij reddit S. Th. cum ea, quam in verbis praedictis attulit Augustinus: Inaequalitatem enim proportionis triplicitatis nomine significatam a Deo negat S. Th. ob eam causam; quia destruit in diuinis personis equalitatem perfectionis, qua tanta est una sola persona, quanta est tota trinitas: qua etiam perfectionis aequalitate remota consequitur statim in Deo compositio: Concurrebant enim tres personae suis tunc inaequalibus perfectionibus ad unum in Deo perfectionis integritatem constitutendam: sicque diceretur Deus triplex, quasi triplicem habens perfectionem; & eadem ratione sequeretur etiam Deum esse triplicem, id est tres habentem Deos gradibus suae perfectionis differentes. Sublata siquidem a diuinis personis aequalitate, remaneret essentialiter inter se distinctae per differentias deitatis; ac proinde quot essent personae, tot essent Dij, quorum coniunctio triplicem Deum constitueret. Ex quibus elucet nihil noui dixisse Vasq. sed illud idem explicasse, quod S. D. & August. expresserant. Quam sententiam significarunt etiam Nazian. in oratione 49. & Bernardus lib. 5. de consideratione, & Conciliū Tolet. 11. quicquid dicat Vasq. Si vero praedicta nomina referantur ad personas vel relationes: cum in proprio sensu proportionem significet aequalitatis, non in solonumero abstracto, sed in ipsis personis numeratis, eadem ratione releganda sunt a diuinis. Sed quoniam improprie nonnunquam sumitur triplex pro trino, sicut & duplex pro binario: idcirco posset fortassis admitti triplicem esse in Deo personam, sicut etiam D. Th. de potentia q. 10. a. 2. dixit duplicem esse in Deo emanationem, id est binario numero comprehensam. Abstinentium tamen existimauerim a similibus vsu vocabulorum, quae solido carent antiquitatis fundamento.

PRIMA CONCL. Triplicitas non est in Deo, nec Deum triplicem, aut multiplicem recta fidei confessione possumus affirmare.

SECUNDA CONCL. Rationes D. Aug. & D. Tho. probant efficaciter praecedentem conclusionem. Haec patet ex dictis & ex solutionibus argumentorum reddetur apertior.

TERCIA CONCL. Quo ad personas & relationes non est vitandum nomine triplicitatis aut triplicis, aut multiplicis in propria suae vocis significatione. Probatur haec conclusio eisdem argumentis, quibus probata fuit prima conclusio.

QUARTA CONCL. Si sumitur improprie triplex pro trino, non incongrue dicitur de personis: sed est ab vsu talis vocabuli temperandum.

Contra 2. & 3. concl. argu. Vasq. Primò. Si ex eo quod Deus diceretur triplex ratione personarum, sequeretur absurdum illud, quod Aug. inferbat: idem planè colligeretur ex eo quod trinus diceretur. Probatur conseq. Nam internario maius quid videtur totus ternarius quauis unitate seorsum. Resp. nullam esse conseq. Ad probationem negatur antecedens loquendo de ternario diuinarum personarum, & praecipue de esse maius in ratione constitutum vel perfectiui ipsius Dei. Secundo dico nomine triplicis rebus applicato significari formaliter inaequalitatem perfectionis.

Naz. in 1. part. D. Tho. tom. 2.

tionis eorum quae significatione triplicis cōtinetur, ut patet ex D. Aug. doctrina: talis autem inaequalitas non importatur hac voce trinus.

Secundo arguit. Aequalitas & inaequalitas numeri in Deo necessario concedenda est, sicut etiam pauciores & plures: Quis enim negat minorem numerum esse ternarium personarum in Deo, quam quaternarium personarum hominum? & plures esse quatuor homines, quam sunt tres diuinae personae? ergo non est inconueniens concedere nomen triplex in Deo, licet sit proportionis minoris. Resp. nullam esse conseq. quia nomine triplicis rebus applicati non denotatur sola inaequalitas numeri, sed inaequalitas etiam perfectionis in personis numeratis, ut ostendimus.

CONTRA tertiam concl. argu. Suar. Multiplex numerat illud cui adiungitur iuxta formale significatum eius; ergo secundum communem rationem personae vel relationis posset haec vox in diuinis usurpari. Resp. falsum esse antec. praedicte. Nam multiplex addit rationem compositionis illi cui adiungitur, ut patet ex dictis Augustini.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Utrum Filius sit alius a Patre.

AD secundum sic proceditur. Videtur, quod filius non sit alius a patre. Alius enim est relatiuum diuersitatis substantia. Si igitur filius est alius a patre, videtur quod sit a patre diuersus. Quod est contra Aug. 7. de trin. * ubi dicit, quod cum dicimus tres personas, non diuersitatem intelligere volumus.

2. Praeterea. Quicumque sunt alij ab invicem, alio quo modo ab invicem differunt. Si igitur filius est alius a patre, sequitur quod sit differens a patre. Quod est contra Amb. in 1. de Fide. ubi ait, Pater, & filius deitate unum sunt: nec est ibi substantiae differentia, neque ulla diuersitas.

3. Praeterea. Alienum ab alio dicitur. Sed pater non est alienus a filio. dicit enim Hil. in 7. de trin. * quod in diuinis personis nihil est diuersum, nihil alienum, nihil separabile. Ergo filius non est alius a patre.

4. Praeterea. Alius & aliud idem significant, sed sola & a fine generis cognitione differunt. Si ergo filius est alius a patre, videtur sequi quod filius sit aliud a patre.

Sed contra, quod Aug. 1. dicit in lib. de fide ad Petrum. Una est enim essentia patris, & filij, & Spiritus sancti, in qua non est aliud pater, aliud filius, aliud Spiritus sanctus, quauis personaliter sit alius pater, alius filius, alius spiritus sanctus.

Respondetur. Dicendum, quod quia ex verbis inordinatè prolatis incurritur haeresis (ut Hier. dicit. *) ideo cum de trinitate loquimur, cum cautela & modestia titur. 4. est agendum, quia ut Augustin. dicit in 1. de trin. sen. in ma Nec periculosus alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid inuenitur. Oportet autem in his quae de trinitate loquimur, duos errores oppositos cauere, temperate inter utrumque procedentes. scilicet errorem Arrij, qui posuit cum trinitate personarum trinitatem substantiarum: & errorem Sabellij, qui posuit cum unitate essentiae unitatem personarum.

Ad euitandum igitur errorem Arrij, vitare debemus in diuinis nomen diuersitatis & differentiae, ne tollatur unitas essentiae. Possumus autem uti nomine distinctionis propter oppositionem relationum. Unde si cubicum aliqua scriptura autentica, diuersitas vel differentia personarum inuenitur, sumitur diuersitas, vel differentia pro distinctione. Ne autem tollatur simplicitas diuinae essentiae, vitandum est nomen separationis, & diuisionis, quae est totius in partes. ne autem tollatur aequalitas, vitandum est nomen disparitatis. ne

L

verò

Argumenta, & solutiones. ob. a. cont. 2. concl.

Solut.

Solut.

ob. cont. 3. concl.

Solut.

178.

1. di. 5. ar. 1. & dist. 24. q. 2. ar. 1.

lib. 7. de tri. ca. vlt. 103.

Li. 1. de f. ad Gracia. num. ca. 2. ante med. 102.

Li. 7. de trin. non d. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

D. 702.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.

De fide ad Petrum. c. 1. post med. diuin. 103.

Lib. 4. de tri. ca. 3. in prin. 103. 100.